

2014. gada 30. maijā

1. pozīcijas ziņojums

Pozīcijas ziņojums par makroekonomikas un nodokļu politiku

1. Kopsavilkums

Latvijas ekonomika 2013. gadā turpināja veiksmīgi attīstīties un, neraugoties uz izaugsmes tempa palēnināšanos, tā joprojām bija viena no straujāk augošajām Eiropas Savienībā. Latvijas valdības apņēmība ievērot stingru fiskālās disciplīnas politiku ir nodrošinājusi tai un Latvijas likumdevējiem ievērojamu Eiropas kolēģu uzticību un atzinību, ko apliecina arī pastāvīgais starptautisko kredītreitingu pieaugums¹. Turklāt, sperot būtisko soli virzībā uz vēl lielāku integrāciju Eiropā un turpmāku uzticamības un prognozējamības palielināšanu, Latvijas valdībai izdevās nodrošināt veiksmīgu pāreju no lata uz euro 2014. gada janvārī. Turpmākajos gados tas noteikti radīs papildu stimulu Latvijas ekonomikas attīstībai.

Jaunākās ekonomikas tendences liecina, ka pēc recesijas posma eurozonā ir sākusies mērenas izaugsmes stadija un arī pasaules ekonomika kļūst spēcīgāka. Tie ir labvēlīgi apstākļi turpmākam eksporta pieaugumam, turklāt tiek prognozēts, ka Latvija šogad saglabās visstraujāk augošās eurozonas valsts pozīciju. Tomēr joprojām ir aktuālas mūsu iepriekš paustās bažas par Latvijas uzņēmējdarbības vidi, un tām klāt ir nākušas jaunas. Pirmkārt, mēs norādām, ka pašreizējā aktivitāte ārvalstu investīciju jomā ir salīdzinoši zema un tas ievērojami apdraud Latvijas ilgtermiņa attīstību. Tā kā patlaban aptuveni 15 % nodokļu ieņēmumu Latvija gūst no ārvalstu investoru kopienas, zemāks investīciju līmenis palielina turpmāko nodokļu ieņēmumu samazināšanās risku, savukārt tas mazina elastību, kas vajadzīga, lai īstenotu reformas prioritizēto uzlabojumu veicināšanai izglītības, veselības aprūpes un sabiedrisko pakalpojumu jomās.

Otrkārt, darbaspēka mazā produktivitāte, joprojām ir viens no būtiskākajiem Latvijas ekonomikas turpmākās izaugsmes šķēršļiem. Lai gan labvēlīgās ekonomikas tendences turpina veicināt bezdarba līmeņa samazināšanos, tas nepārprotami tuvojas strukturāla bezdarba līmenim, un tādos apstākļos, ja vien netiks īstenotas turpmākas nozīmīgas reformas, arvien redzamāki kļūs turpmākās attīstības ierobežojumi un pieaugošie sociālie riski.

Trešais satraucošais aspekts, kas pastiprina vajadzību konsekventi īstenot izsvērtu un skaidru Latvijas ekonomikas ilgtermiņa attīstības redzējumu, ir Krievijas un Ukrainas krīze un tās iespējamās sekas. Latvijas ekonomikai jāklūst strukturāli spēcīgākai, lai būtu vieglāk pielāgoties Krievijas un Ukrainas krīzes, kā arī līdzīgu notikumu nelabvēlīgajām sekām. Ņemot to vērā, uzsvars ir jāliek uz eksporta tirgu un enerģijas avotu turpmākas dažādošanas veicināšanu.

Visbeidzot, vēlamies izmantot iespēju un šajā kopsavilkumā uzsvērt vēl vienu satraucošu jautājumu - ārvalstu investoru kopiena uzskata, ka darbs pie Latvijas valsts iestāžu, piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta, tiesu iestāžu, maksātnespējas administratoru un muitas dienestu, iespējami augstāko profesionalitātes, integritātes un pārredzamības standartu noteikšanas norit ļoti lēni.

Šā gada Augstās padomes sanāksmē ĀIPL stingri uzsver, ka ir ne tikai jāpaātrina jau iepļānotās strukturālās reformas, kas tika sāktas un ieskicētas nesenās ekonomikas krīzes laikā (piemēram, enerģētikas, izglītības un veselības aprūpes jomās), bet arī jāīsteno jaunas. Lai nostiprinātu Latvijas spēju ilgtermiņā piesaistīt augstāka līmeņa ārvalstu tiešās investīcijas (ĀTI), valdībai un valsts iestādēm ir jāuztur līdzsvars, no vienas puses, īstenojot pienācīgu nozaru regulējumu, kas izstrādāts pārredzamības, pārskatatbildības, labas pārvaldības un pilnīgas tirgu atvērtības veicināšanai, bet, otrkārt, veidojot ar regulējumu nesaistītus attīstības stimulus. ĀIPL uzskata, ka ir būtiski nepieļaut nepārdomātas reglamentējošās vai normatīvās izmaiņas, kas nav pamatotas ar pietiekamu ietekmes analīzi. Pretējā gadījumā var tikt pieņemti jauni tiesību akti, kuru sekas atšķirsies no sākotnēji paredzētajām vai būs pat pretējas. Tiesību akti, kas radītu neparedzētas sekas uzņēmējdarbības vidē, arī tieši un nelabvēlīgi ietekmētu gan investīciju klimatu, gan visu investoru — ārvalstu un vietējo — juridisko noteiktību.

ĀIPL dalībnieki ir pilnīgi pārliecināti, ka, lai Latvija varētu izmantot savu potenciālu kā neliela un atvērta ekonomika Eiropas rietumu un austrumu tirdzniecības ceļu krustcelēs, būs sevišķi svarīgi turpināt iepriekš izklāstīto problēmu pastāvīgu risināšanu.

2. Rekomendācijas

Apņēmi atgriezties pie ekonomikas krīzes gadu laikā izstrādātās un iesāktās reformu programmas un sākt jaunas strukturālās reformas

Pēdējo trīs gadu laikā vērojamās izaugsmes tendences liecina, ka Latvija spēj atrisināt ļoti nopietnas makroekonomiskās grūtības. Nav šaubu, ka pēc tik dziļas krīzes panākt strauju atgriešanos pie izaugsmes ekonomikas lielā mērā izdevās pateicoties efektīvām valdības darbībām un sabiedrības gatavībai tās akceptēt. Ekonomikas atgūšanos daļēji veicināja arī ievērojamā ES finansējuma pieejamība un pēdējā laikā arī eurozonas un citu pasaules valstu ekonomikas pakāpeniskā atlabšana. Tomēr, lai pašreizējo izaugsmes tempu saglabātu ilgtermiņā, ir jāturpina strādāt; nedrīkst paļauties tikai uz krīzes gadu laikā īstenoto pasākumu nepastāvīgo ietekmi. Patlaban progresējošā krīzes situācija Ukrainā rada arvien lielāku spriedzi, un Latvijas ekonomika jau sāk saskarties ar izrietošo spiedienu, kas nelabvēlīgi ietekmē tās izaugsmes izredzes.

Ņemot vērā lēno izaugsmi Eiropā un arvien lielāku ģeopolitisko spriedzi, ir sevišķi svarīgi, lai Latvijas valdība rīkotos proaktīvi un turpinātu īstenot apņēmiģu strukturālo reformu stratēģiju Latvijas ilgtermiņa konkurētspējas nostiprināšanai. Novērtējot pēdējās valdības īstenotās reformas tempu, mēs secinājām, ka pagājušā gada laikā tas ir nepārprotami samazinājies. Šī tendence ir jāmaina, un strukturālās reformas būtu jāpaātrina, pretējā gadījumā netiks sasniegti potenciālie Latvijas ekonomikas rādītāji, un tas nelabvēlīgi ietekmēs nodokļu ieņēmumu pieaugumu, strukturālās nodarbinātības līmeni, kā arī spēju apkarot pašreizējās demogrāfiskās tendences.

Turpmāk minētajiem mērķiem ir jāklūst par noteiktām valdības darba programmas prioritātēm:

- 1) samazināt ēnu ekonomikas apmēru; tas ir galvenais veids, kā palielināt nodokļu ieņēmumus, uzlabojot ekonomisko elastību vajadzīgo strukturālo reformu īstenošanai;
- 2) samazināt strukturālā bezdarba līmeni ar mērķtiecīgiem darba tirgus un izglītības sistēmas reformu centieniem un inovācijas veicināšanas pasākumiem;
- 3) turpināt likt uzsvāru uz eksporta pieauguma veicināšanu un konkurētspējas palielināšanu;
- 4) risināt ar demogrāfiju saistītās problēmas un veicināt reģionālo attīstību;

- 5) turpināt nodokļu politikas, tiesu sistēmas, publiskā iepirkuma, kā arī – institucionāli - Valsts ieņēmumu dienesta un citu valsts pārvaldes iestāžu reformas, ceļot darbības efektivitāti;
- 6) skaidri informēt sabiedrību par politikas mērķiem, to īstenošanu un novērtējumu.

3. Rekomendāciju pamatojums

1. Samazināt ēnu ekonomikas apmēru, lai palielinātu nodokļu ieņēmumus, tādējādi palielinot strukturālo reformu īstenošanai vajadzīgo ekonomikas elastību

- a. Patlaban ekonomikā ir liels skaidras naudas izmantošanas, neregistrētas nodarbinātības un nelikumīgas izvairīšanas no nodokļu maksāšanas īpatsvars, un tas ievērojami samazina nodokļu ieņēmumus, nelabvēlīgi ietekmē ekonomikas un sociālo attīstību, kā arī kropļo taisnīgu konkurenci.
- b. Ēnu ekonomika saasina bažas par neregistrētu darba ņēmēju un viņu ģimeņu drošību un labklājību, jo uz viņiem neattiecas reģistrētajiem darbiniekiem piedāvātais apdrošināšanas segums (piemēram, neoficiālo maksājumu apmērs būvniecības nozarē)ⁱⁱ.

2. Samazināt strukturālā bezdarba līmeni ar mērķtiecīgiem darba tirgus un izglītības sistēmas reformu centieniem un inovācijas veicināšanas pasākumiem

a. Darba tirgus reforma

- i. Lai gan ekonomikas rādītāji ir uzlabojušies, bezdarbs turpinās sevišķi ietekmēt lauku reģionus, pastiprinot vajadzību veicināt iedzīvotāju mobilitāti.
- ii. Ļoti satraucošs aspekts ir jauniešu bezdarbs, un, lai veicinātu tautsaimniecības attīstību, valdībai uz to jāreaģē, motivējot jauniešus iegūt augstāko izglītību un atbilstošu kvalifikāciju.
- iii. Ar pensiju finansēšanas pienākumiem saistītās grūtības liecina par to, ka ir jāpatur darba tirgū vecāka gadu gājuma cilvēki un jāiesaista tajā arī citi spējīgi, taču patlaban saimnieciski neaktīvi iedzīvotāji. Nerisinot šīs problēmas, tiks apdraudēta ekonomikas ilgtermiņa izaugsme, radīts inflācijas spiediens, samazināta darbaspēka produktivitāte un vājināta konkurētspēja.

b. Izglītības reforma un inovācijas veicināšana

- i. Valsts ekonomikas un visas sabiedrības ilgtermiņa izaugsmes potenciāls ir cieši saistīts ar tās izglītības sistēmas kvalitāti un to, cik lielā mērā izglītības sistēma ietver un veicina inovāciju. Tāpēc mēs aicinām īstenot apņēmīgu izglītības sistēmas reformu, lai ievērojami palielinātu Latvijas arodizglītības, augstākās izglītības, kā arī zinātniskās pētniecības efektivitāti un kvalitāti. Interesants izglītības iestāžu struktūras un augstu rezultātu sasniegšanas paraugs varētu būt Somijas modelis.
- ii. Latvijas kopējie izdevumi par pētniecību un izstrādi (*R&D*) 2012. gadā bija 0,7 % no IKP, salīdzinājumam — vidējais ES rādītājs bija 2,1 %. Latvija ir apņēmusies līdz 2020. gadam divkārtot *R&D* atvēlēto finansējumu līdz 1,5 % no IKP, savukārt attiecīgais ES līmeņa mērķis ir 3 % no IKPⁱⁱⁱ. Tomēr, tā kā pašreizējais un prognozētais *R&D* finansējums ir uz pusi mazāks nekā ES vidējais rādītājs, Latvija riskē ekonomikas produktivitātes un izaugsmes ziņā atpalikt no citām ES dalībvalstīm un jo īpaši pārējām Baltijas valstīm.

3. Eksporta pieauguma veicināšana un konkurētspējas celšana

a. Eksporta pieauguma veicināšana

- i. Nesenie sasniegumi liecina, ka, pēckrīzes periodā liekot uzsvāru uz ražošanas un eksporta attīstību, Latvija acīmredzami ir rīkojusies pareizi. Tomēr ir aktīvi jāturpina strādāt pie rūpniecības politikas uzlabošanas un eksporta, tostarp

pakalpojumu eksporta, pieauguma veicināšanas.

- ii. Lai veicinātu ražošanu un augstas pievienotās vērtības preču eksportu, ir mērķtiecīgi jāizvērtē, kā un kurās nozarēs izmantot ES finansējumu.
- iii. Būtiska nozīme ir arī darbam pie ilgtspējīgas enerģētikas politikas izstrādes, kas palīdzētu uzņēmumiem efektīvāk plānot izmaksas.

b. Infrastruktūrā veikto valsts un privāto investīciju palielināšana

- i. Lai Latvija spētu pilnīgi izmantot savu potenciālu kā galvenā tranzītvalsts preču pārvadājumiem starp Rietumeiropu un Austrumeiropu, tostarp Krieviju un NVS, būtiska nozīme ir pastāvīgām un lielākām investīcijām Latvijas ceļu, dzelzceļu un ostu infrastruktūras uzlabošanā.
- ii. Mūsdienīga un labi uzturēta pārvadājumu infrastruktūra veicina Latvijas spēju piesaistīt ārvalstu investīcijas vietējās ražotnēs un loģistikas centros.
- iii. Būtisks aspekts joprojām ir ES strukturālā atbalsta finansējuma izmantošana investīcijām infrastruktūrā. Tomēr mēs iesakām arī turpmāk veicināt publiskā un privātā sektora partnerību plašāku izmantošanu infrastruktūras attīstības jomā izvirzīto mērķu īstenošanai.

c. Alternatīvu finansējuma avotu attīstība

- i. Viens no faktoriem, kas kavē izaugsmi, ir ierobežotā finansējuma pieejamība uzņēmumiem. Līdzšinējā reakcija uz šo problēmu ir bijusi diezgan sadrumstalota, bez vienota skatījuma risinājumu meklēšanā. Būtu jāliek lielāks uz funkcionējoša kapitāla tirgus izveidi, tostarp akciju tirgus darbību, riska kapitāla pieejamību un citu finanšu instrumentu attīstību^{iv}.
- ii. Joprojām nav atrisināts jautājums par attīstības finansējuma iestādes (AFI) darbību Latvijā. AFI varētu ievērojami sekmēt jaunu uzņēmumu izveidi, kā arī pašreizējo uzņēmumu attīstību, veicinot ražošanas jaudas un produktivitātes pieaugumu. Tas savukārt nodrošinātu labākus apstākļus ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei un atalgojuma palielināšanai, nezaudējot konkurētspēju.
- iii. Lai mudinātu komercbankas piešķirt aizdevumus MVU un jaunizveidotiem uzņēmumiem, ĀIPL iesaka ieviest izmēģinātus un veiksmīgus banku nozares un AFI sadarbības modeļus, īstenojot riska dalīšanas garantiju instrumentus, piemēram, pirmā zaudējumu portfeļa garantijas.
- iv. Ja tas ir ekonomiski izdevīgi, infrastruktūras projektu finansēšana būtu jāveicina arī publiskā un privātā sektora partnerības projektos.

4. Turpināt nodokļu politikas, tiesu sistēmas, publiskā iepirkuma, kā arī Valsts ieņēmumu dienesta un citu valsts pārvaldes iestāžu reformas

a. Nodokļu politika

Trūkst skaidra redzējuma un norāžu par nodokļu jomas sabiedriskajiem mērķiem. Ar nodokļu politiku ir jāsniedz pārdomāta atbilde uz jautājumu: "Kāds ir izvēlētais Latvijas labklājības modelis?" Straujās 2014. gada budžeta izstrādes procesā vērojamās izmaiņas liecina, ka netiek pietiekami pārdomāti ilgtermiņa nodokļu politikas mērķi. Tāpat arī pašreizējās norādes par iespējamiem grozījumiem nav pietiekami konkrētas, turklāt konstruktīva dialoga un ietekmes analīzes trūkums palielina risku, ka nākamās izmaiņas tiks pieņemtas sasteigti un nepietiekami pārdomāti, tādējādi radot nevajadzīgus saimnieciskās darbības šķēršļus un samazinot prognozējamību.

b. Tiesu sistēma

Efektīva un pārredzama tiesu darbība ir neatņemams veiksmīgi funkcionējošas ekonomikas pamats. Tāpēc būtu jāvelta lielākas pūles, lai sakārtotu tiesu sistēmas darbību, nodrošinātu ātrāku tiesvedību, panāktu lielāku uzticību tiesu sistēmai un pieņemto nolēmumu pārredzamību. Tas ietver arī plānotās Maksātnešpējas likuma

izmaiņas. Mēs uzskatām, ka būtu jārada labvēlīgi apstākļi, kas veicinātu parādnieku lielāku ieinteresētību godīgās un samērīgās attiecībās ar kreditoriem, un tiem ne vienmēr jābūt saistītiem ar mērķi saīsināt maksātnespējas procedūru.

c. Publiskais iepirkums

Lai gan ar nesenajām reformām tika uzlabota līdzšinējā prakse, kā arī panākta pārredzamība un taisnīga konkurence daudzos valsts un pašvaldības konkursos, ievērojamu valsts līdzekļu summu varētu ietaupīt, arī pienācīgi izpildot pašreizējos noteikumus un lielākam sabiedrisko pakalpojumu skaitam piemērojot mazākas publiskā iepirkuma prasības robežvērtību summas.

d. Valsts ieņēmumu dienests un citas valsts pārvaldes iestādes

Stingra valdības apņemšanās nostiprināt valsts pārvaldes iestāžu un jo īpaši Valsts ieņēmumu dienesta administratīvo rīcībspēju un lietpratību, *inter alia* uzlabojot apmācību, informējot par pārvaldības principu paraugpraksi un nodrošinot ar privāto sektoru konkurētspējīgus darbinieku atalgojuma līmeņus, palīdzētu palielināt valsts ierēdņu profesionalitāti, efektivitāti un pārskatatbildību. (Skatīt 1. Pielikumu detalizētiem ieteikumiem nodokļu politikas jomā.)

5. Risināt ar demogrāfiju saistītās problēmas un veicināt reģionālo attīstību

a. Ar demogrāfiju saistīto problēmu risināšana

Demogrāfija ir viena no lielākajām Latvijas problēmām. Ņemot vērā nesenās emigrācijas tendences, kā arī negatīvo dzimstības līmeni, pastāv ārkārtīgi augsts valsts iedzīvotāju skaita pastāvīgas un ievērojamas samazināšanās risks. Tas mazina valsts ekonomikas izaugsmes izredzes un spēju ilgtermiņā nodrošināt pastāvīgu vai uzlabotu sabiedrisko pakalpojumu līmeni. Tāpēc būtu jāturpina centieni dzimstības palielināšanai.

b. Reģionālās attīstības veicināšana

i. Ekonomikas attīstības reģionalizācija liecina par daudziem administratīvi teritoriālās reformas (ATR) īstenošanas trūkumiem. Mazākām teritorijām ir ārkārtīgi grūti izmantot pozitīvo attīstības potenciālu. Lai panāktu optimālu līdzsvaru starp resursu koncentrēšanu, pašnoteikšanos un pašvaldību spēju nodrošināt dzīvotspējīgus apstākļus to resursu attīstībai, ir labāk jāizvērtē īstenoto ATR programmu radītās sekas un jānosaka labākās prakses pieeja. Reformu stimulēšanā liela nozīme joprojām ir ES finansējuma piešķiršanas pamatprincipiem. Tā kā jautājums par ATR ir politiski sarežģīts, būtu pēc iespējas ātri jāstrādāt pie mērķtiecīgām reformām, lai likvidētu šķēršļus un radītu labvēlīgus apstākļus investīcijām Latvijas nomaļo reģionu attīstībā.

ii. Lai mazinātu demogrāfisko tendenču nelabvēlīgo ietekmi uz Latvijas reģionālo attīstību, par prioritāti būtu jānosaka paātrināta e-pārvaldības un e-pakalpojumu ieviešana, tādējādi nodrošinot sabiedrisko un privāto pakalpojumu pieejamību attāļajos reģionos.

6. Kvalitatīva sabiedrības informēšana par politikas mērķiem, to īstenošanu un novērtējumu

a. Panākt plašu sabiedrības atbalstu programmām, kuru mērķis ir palielināt ilgtermiņa konkurētspēju un uzlabot pilsoņu dzīves līmeni, jo īpaši tad, ja tām ir populistiska opozīcija un to dēļ no kaut kā ir jāatsakās (piemēram, iepriekš aizsargātu nozaru pakļaušana lielākai konkurencei), var būt sarežģīti. Saistībā ar to esam ievērojuši, ka ir labāk jānovērtē, kā visefektīvāk informēt sabiedrību un partnerus par īstenojamajiem uzdevumiem un veiktajām darbībām. Tas palīdzētu mazināt sabiedrībā valdošo skepsi un palielināt atbalstu valdības īstenojamajām reformām.

1. pielikums. Detalizēti apsvērumi par nodokļu politiku

Galvenie ieteikumi

1. Nodrošināt Latvijas nodokļu sistēmas prognozējamību.
2. Ieviest alternatīvu strīdu izšķiršanas procedūru nodokļu administrācijas lietās.
3. No jauna izvērtēt Latvijas holdinga režīma pievilcīgumu, salīdzinot ar pārējām ES dalībvalstīm.
4. Pārskatīt un uzlabot muitas režīma efektivitāti un konkurētspēju.

I. Nodrošināt nodokļu sistēmas prognozējamību

Vispārējais mērķis ir nodrošināt iepriekšējo saistību izpildi divu līdz piecu gadu laikā.

Mēs uzskatām, ka turpmāk valdībai būtu jākombinē šādas darbības:

1. Nodokļu atlaižu palielināšana;
2. Ar nodokli neapliekamās studiju kredītu procentu likmes palielināšana.

II. Uzlabot darbaspēka mobilitāti

Mēs uzsveram, ka, lai Latvija kļūtu par konkurētspējīgu ieguldījumu galamērķi, ir jāuzlabo darbaspēka mobilitāte.

Tāpēc uzskatām, ka IIN saistības nevajadzētu piemērot tādiem pabalstiem kā darba devēja maksājumi par pārvākšanās izdevumiem un kompensācija par otru dzīvesvietu, kurā darbinieki mitinās tikai tad, kad strādā konkrētās vietās. Piemēram, ražošanas uzņēmums var īrēt dzīvokli, lai uz noteiktu laiku izmitinātu darbiniekus, kuri dzīvo attālās pilsētās (piemēram, Daugavpilī, Valmierā, Valkā u. c.).

III. Palielināt Latvijas kā holdinga jurisdikcijas pievilcīgumu

1. Nodrošināt vienas grupas uzņēmumiem un pastāvīgām struktūrām fiskālo vienotību
 - Mēs iesakām ieviest šos noteikumus, lai palielinātu Latvijas holdinga režīma pievilcīgumu un uzņēmuma ienākuma nodokļa maksātāju skaitu.
 - Šādi varētu arī izlīdzināt nelabvēlīgās sekas, kas tika radītas, atceļot nodokļu zaudējumu pārnesanu uzņēmuma grupā.
2. No jauna ieviest nodokļu zaudējumu pārnesanu uzņēmumu grupā
 - Ja netiks ieviests fiskālās vienotības režīms, iesakām atkārtoti ieviest iepriekšējos noteikumus par nodokļu zaudējumu pārnesamību.
3. No jauna ieviest galīgo nodokļu zaudējumu pārrobežu izmantošanu
 - Neatjaunojot šo noteikumu, Latvija, iespējams, nenodrošinās atbilstību ES tiesību aktiem.
4. Pārskatīt pašreizējos plānās kapitalizācijas (parāda aizstāšana ar akcijām) noteikumus
 - Pašreizējos noteikumus vienādi piemēro visām nefinanšu iestādēm.
 - Mēs iesakām tos pārskatīt un piemērot atbrīvojumus specializētiem grupu uzņēmumiem, kuri veic tikai finanšu darbības, piemēram, finansēšanas centriem.
 - Pirmā alternatīva: šos noteikumus vairs neattiecinā uz šādiem specializētiem finansēšanas centriem, un Finanšu ministrija nosaka procentu likmes starpību, ko piemēro grupas ietvaros veiktiem finanšu darījumiem.
 - Otrā alternatīva: piemērot šādiem specializētiem centriem mazākas prasības par parāda aizstāšanu ar akcijām, samazinot pašreizējo attiecību (1:4) līdz 1:8.
 - Trešā alternatīva: nepiemērot noteikumus par parāda aizstāšanu ar akcijām finansēšanai grupas ietvaros un parāda faktūrkreditēšanai, ja līgumslēdzēja puse atrodas Eiropas Savienībā.

- Lai garantētu procentu likmju atbilstību tirgus līmenim, arī turpmāk tiktu piemēroti noteikumi par iekšējo cenu noteikšanu.
5. Mēs iesakām no ar uzņēmuma ienākuma nodokli apliekamā ienākuma definīcijas izslēgt kapitalizētu parādu prasījumus. Tādējādi tiktu nodrošināta vienlīdzīga attieksme gan pret fiziskām, gan juridiskām personām.
 6. Mēs iesakām visus parādus, kas izveidojušies kādas ES dalībvalsts biržā, Latvijā atbrīvot no prasībām par parāda aizstāšanu ar akcijām un no visām nodokļa ieturēšanas saistībām. Tas palīdzēs Rīgas fondubiržai piesaistīt lielāku uzņēmumu skaitu.
 7. Mēs iesakām grozīt likumu par nodokļiem un tajā paredzēt, ka struktūrvienības, kas netiek uzskatītas par atsevišķiem nodokļu maksātājiem, var šādu statusu izvēlēties. Tādējādi tiks palielināts to uzņēmumu skaits, kas par savu darbības vietu izvēlēties Latviju.
 8. Darbības Latvijas pievilcības kā holdingu jurisdikcijas celšanai jāpapildina ar atbilstošām administratīvajām procedūrām un jānosaka atbilstības kritēriji potenciālajiem dalībniekiem, lai nodrošinātu to, ka šīs jurisdikcijas labuma guvēji uzturētu augstus korporatīvās pārvaldības un ētikas standartus.

IV. Uzlabot kapitāla brīvu apriti

1. Reģistrācijas nodeva 2 % apmērā, ko iekasē par nekustamā īpašuma nodošanu, neatbilst samērīguma principam un, salīdzinot ar jauno ES dalībvalstu nodokļu režīmiem, nav konkurētspējīga. Parasti tā rada papildu slogu nekustamā īpašuma pircējam.
2. Mēs iesakām apsvērt vai nu reģistrācijas nodevas atcelšanu, vai arī ļoti ievērojamu samazināšanu, ko, iespējams, varētu kompensēt, atbilstīgi palielinot pārdošanas nodokli, ar ko apliek ieņēmumus par zemes pārdošanu. Šis nodoklis būtu jāmaksā nekustamā īpašuma pārdevējam. Būtiskus uzlabojumus varētu panākt, arī ieviešot iegādes izmaksu indeksēšanu un atvieglojumus, ja īpašums tiek izmantots uzņēmējdarbības vajadzībām.

V. Ieteikumi nodokļu maksātāju un Valsts ieņēmumu dienesta (“VID”) sadarbības uzlabošanai

1. Ieviest Valsts ieņēmumu dienestā alternatīvu strīdu izšķiršanas procedūru (“ASI”)
 - Galvenais ASI mērķis ir palīdzēt nodokļu maksātājiem izšķirt strīdus vai panākt vienošanos ar VID, nenonākot līdz tiesvedībai.
 - ASI īstenotu kompetentas un neatkarīgas personas, kas pārstāvētu valdību un nodokļu maksātāju. Vidutāji palīdzētu VID un nodokļu maksātājam panākt savstarpēju vienošanos.
 - Būs jāpieņem īpaši noteikumi, kuros tiks paredzēti ASI procedūrā izskatāmo strīdu veidi, kā arī konkrētas robežvērtības, lai nodrošinātu procesa efektivitāti. Lai izmēģinātu procedūru, sākumā VID varētu apsvērt ASI piedāvāšanu padziļinātās sadarbības programmā iekļautajiem nodokļu maksātājiem.
 - The ADR regime would need to include appropriate oversight to ensure the integrity and transparency of its operations.
2. Nodrošināt Finanšu ministrijas, VID un muitas pieņemto atzinumu/nolēmumu konsekveni
 - Dažkārt šo iestāžu atzinumi/nolēmumi ievērojami atšķiras, lai gan attiecas uz vienu jautājumu un situāciju.
 - Būtu jāvienojas, ka šādos gadījumos dominē kompetentās tiesību aktu *izstrādes* iestādes (Finanšu ministrijas), nevis tiesību aktu *īstenošanas* iestādes (VID) viedoklis.

3. Ar PVN saistīta krāpniecība Providing guidance regarding taxpayers' disclosures to support investigations into VAT fraud
 - Mēs zinām, ka darbā ar darījumu partneriem, par kuriem tiek veikta izmeklēšana (piemēram, par nodokļu krāpniecību), VID mēdz apšaubīt Latvijas nodokļu maksātāju veiktās PVN iemaksas.
 - Iesakām VID publicēt norādes par to, kas nodokļu maksātājiem jā dara, lai pierādītu, ka viņi rīkojušies labticīgi.
 - Iesakām VID regulāri informēt nodokļu maksātājus, izmantojot PVN informācijas apmaiņas sistēmu (*VIES*).

VI. Risināmās problēmas / Ieteikumi nodokļu maksātāju un muitas iestāžu sadarbības uzlabošanai

1. Importēto naftas produktu zudumi
 - Dažkārt naftas produktu faktiskā apjoma noteikšana ir iespējama tikai pēc muitošanas.
 - Iesakām nodrošināt iespēju noteikt naftas produktu apjomu pirms to laišanas brīvā aprītē.
2. Naftas produktu īpašnieka maiņa
 - Naftas produktu īpašumtiesības var tikt nodotas pēc ES teritorijas šķērsošanas, taču pirms laišanas brīvā aprītē. Lai nokārtotu muitas pārbaudi, ir jāiesniedz Muitas dienestam informācija par attiecīgo īpašnieku maiņu. Tādējādi attiecīgais administratīvais slogs tiek nodots uzņēmējam.
 - Mēs iesakām ar likumu noteikt, ka Muitas dienestam jānodrošina atbilstīga tādas īpašumtiesību nodošanas informācijas uzskaitē, kas vajadzīga operatīvo darbību izpildei un kontrolei. Tādējādi attiecīgais administratīvais slogs no uzņēmēja tiktu novirzīts Muitas dienestam.
3. Eksporta kravas apzīmogošana
 - Dokumentācijas apstrāde un apzīmogošana ir ilgstoša procedūra, kas var ilgt līdz pat septiņām stundām, tādējādi palielinot izmaksas un mazinot Rīgas ostas pievilcīgumu. Atzītajiem komersantiem (*AEO*) netiek piemēroti atbrīvojumi.
 - Mēs iesakām pārskatīt jauktām kravām piemēroto dokumentu apstrādes un apzīmogošanas procedūru, ņemot vērā citu ES vadošo ostu (piemēram, Roterdamas, Antverpenes, Gēteborgas, Hamburgas u. c.) paraugpraksi. Viens no risinājumiem varētu būt atcelt dokumentu apzīmogošanu un uzlabot riska analīzes procedūras, kā arī piemērot atbrīvojumus *AEO*.
4. Saziņa ar muitas iestādēm
 - Muitas dienesta sagatavoto iekšējo norādījumu izmantošana ievērojami palielina uzņēmēja administratīvo un citu veidu slogu.
 - Saziņa nav efektīva.
 - Iesakām nodrošināt muitas iestāžu sagatavoto iekšējo norādījumu pārredzamību un šādu atjauninātu informāciju sniegt arī uzņēmējiem.
5. Preču fiziskā kontrole
 - Daudzkārtējas fiziskās pārbaudes. Netiek piemēroti atbrīvojumi *AEO*.
 - Ilgstoša procedūra, rīcībspējas trūkums, ilgs gaidīšanas laiks.
 - Muitas iestādēm būtu jānovērtē vidējais laiks, kas patlaban jāvelta visu riska vadības procedūru veikšanai, lai samazinātu attiecīgo laikposmu un tādējādi arī uzņēmumu izmaksas.
 - Iesakām pārskatīt muitas iestāžu piemērotos riska vadības kritērijus un fizisko pārbažu vajadzīgumu, ņemot vērā nodokļu maksātāja vēsturi un uzticamību.
 - Iesakām deleģēt lēmumu pieņemšanas pilnvaras muitas darbiniekiem un no jauna izvērtēt muitas spēku iespējas palielināt darbinieku skaitu un/vai nodrošināt viņiem mūsdienīgāku tehnisko aprīkojumu.

VII. Valsts ieņēmumu dienesta administratīvā rīcībspējas un profesionālisma uzlabošana

Tā kā valsts pārvaldi, tostarp VID, arvien retāk uzskata par saistošu darbavietu, kļūst arvien grūtāk noturēt talantīgos darbiniekus un institucionālo atmiņu. VID ziņo, ka pieaug tādu darbinieku skaits, kuri brīvprātīgi pamet darbu, jo darba apstākļi nav konkurētspējīgi, savukārt ĀIPL biedri norāda uz pakalpojumu kvalitātes samazināšanos, jo īpaši attiecībā uz lielajiem nodokļu maksātājiem. Mēs uzsveram, ka ir jānostiprina valsts iestāžu darbinieku atlīdzība un apmācības viņu atbilstošajā profesionālajā jomā, kā arī jāievieš uz rezultātiem balstītu snieguma novērtējuma programmu, lai piesaistītu zinošus un lojālus darbiniekus VID.

ⁱ Valsts kase ziņo par pastāvīgu Latvijas kredītreitingu pieaugumu — no zemākā reitinga *BB (BB+)* 2009. un 2010. gadā līdz *BBB (BBB+)* 2013. gadā. Informācija izgūta no: http://www.kase.gov.lv/uploaded_files/Kreditreitings/Rating-Comparison_16.12.2013.pdf.

ⁱⁱ Pozīcijas ziņojums par makroekonomikas un nodokļu politiku, ĀIPL, 2013. g. Pieejams vietnē: http://www.ficil.lv/hidden/HC2013%20documents/webbbb/1_Tax%20and%20Macro_LV.pdf.

Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs (*Shadow Economy Index for the Baltic Countries*), Rīgas Ekonomikas augstskola, 2014. g. Pieejams vietnē: <http://www.sseriga.edu/en/centres/csb/shadow-economy-index-for-baltics/>.

ⁱⁱⁱ Stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi; *R&D*. Pieejams vietnē: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/15_research_development.pdf.

^{iv} Pozīcijas ziņojums par kapitāla tirgu attīstību, ĀIPL, 2011. g. Pieejams vietnē: http://www.ficil.lv/faili/2011Web/2011PP_Eng/11%2005%2020%20On_Capital_Markets.pdf.